

vero argumenta potius convincunt contrarium, illi enim effectus tribuuntur amori, quia est veluti ultima forma, quæ supponit fidem, quæ sine amore ad illos effectus non sufficit, sicut nec ad beatificandum: nihilominus tamen ad omnes illos intrinsece concurrat etiam fides, ut constat ex materia de gratia.

9. Secundo vero addendum est principaliter consistere hanc beatitudinem in amore. Ita colligitur ex Patribus citatis, præsertim ex Gregorio et Bernardo, et multum etiam favet Paulus in illo loco 1, ad Corinth. 13; favet etiam aliæ locutiones Scripturæ sacræ, quas adducit Cajetanus, in quibus beatitudo tribuitur observationi mandatorum: *Beati immaculati in via, qui ambulant in lege Domini*, Psalm. 118, et Eccles., ultim.: *Finem loquendi pariter audiamus, Deum time, et mandata ejus observa, hoc est enim omnis homo*: hæc enim observatio mandatorum in solo profecto actu dilectionis virtute continetur. Unde sumitur confirmatio, quia illa est præcipua forma, vel pars beatitudinis, quæ maxime rectificat hominem in ordine ad suum finem ultimum, magisque eum illi conjungit: sed hoc maxime facit in via dilectio: ergo. Denique, ut simul ad ultimam objectionem primæ sententiæ in num. 6 respondeamus, charitas est simpliciter perfectior fide, non solum in esse moris, aut meriti, sed simpliciter in suo esse entis: quæ sententia, quia pertinet ad 2, 2, non est hoc loco fuse tractanda, tamen sine dubio est magis consentanea Paulo, qui absolute loquitur: solus autem excessus secundum quid non esset sufficiens, ut charitas absolute diceretur *amor*: et ita exponunt ibi omnes antiqui interpretes, et hinc Sancti sæpissime asserunt, inter dona Dei, quæ in hac vita nobis dantur maximum esse charitatis: et scholastici antiqui fere ita sentiunt. Sed præsertim est hæc sententia expresse D. Thomæ, quæst. 23, art. 6, et 1 part., quæst. 82, art. 2, et 1, 2, quæst. 66, art. 2, ubi dicit: *Una virtus est major alia secundum rationem speciei, sicut charitas fide, et spe*: et art. 3, subdit illam virtutem esse simpliciter perfectiorem alia in suo esse, et entitate, quæ excedit secundum rationem speciei, quamvis secundum quid in ordine ad amorem sit minus perfecta: et statim art. 6, ex professo probat charitatem ita superare fidem et spem.

10. Ratione ita potest declarari, quia, vel censetur fides superare charitatem in esse entis, solum quia continetur sub genere actus, vel virtutis intellectualis, quod est perfectius, quia nobilissima species ejus excedit omnem virtu-

tem voluntatis, et hoc fundamentum (quod dialecticum est) nullius est momenti, quia non est necesse omnes species contentas sub quocumque genere altiori superare omnes contentas sub inferiori genere, ut constat manifestis exemplis: quis enim dicat actum fidei humanæ esse perfectiorem actu charitatis, hoc solo, quod est actus intellectus: imo etiam sequitur actum visionis, vel phantasie esse perfectiorem omni actu voluntatis, quia continetur sub aliquo altiori genere, actus enim cognoscendi, et appetendi tanquam duo genera distingui possunt, et inter illa primum est sine dubio perfectius. Item in ipso intellectu scientia, et fides distingui possunt tanquam duo genera, inter quæ scientia est perfectior: et tamen fides supernaturalis excellentior est etiam in genere entis, quam naturalis scientia: quia fides innititur in ratione formali simpliciter perfectiori, vel altiori, scilicet in prima veritate. Inter substantias etiam afferri posset exemplum, nam substantia incorruptibilis abstrahi potest ut quoddam genus sub se complectens nobilissimas species substantiæ, et tamen inde non sequitur quæcumque speciem contentam sub illo genere esse simpliciter nobiliorem omni substantia corruptibili.

11. Denique ratione declaratur dupliciter primo, quia hæc abstractio generum, vel specierum solum fundatur in aliqua convenientia et similitudine, quæ inter res ipsas reperitur: fieri autem potest, ut res nobilissima et ignobilis inter se habeant aliquam similitudinem et convenientiam, ratione cujus convenientiam in aliquo genere, sub quo non comprehenditur res aliqua alterius generis, quæ in specie, et perfectione sua habeat medium locum inter illas, quia licet sit minus perfecta quam una, et perfectior quam alia, fieri potest, ut cum neutra habeat illam similitudinem, vel convenientiam, quam ipsæ haberent inter se. Secundo, quia genus comparatur ad differentiam, sicut potentia ad actum: fieri autem potest, ut eadem potentia, quæ est capax nobilissimi actus, sit etiam capax ignobilioris, si in modo actuandi convenient: quomodo etiam materia est capax animæ rationalis et inferiorum formarum. Unde fit ut quamvis in entitate sua hæc materia fortasse sit minus perfecta quam materia cæli, nihilominus sit capax alicujus formæ nobilioris, quam sit forma cæli, quamvis etiam sit capax aliarum minus nobilium. Ex hoc ergo capite nullum potest sumi argumentum efficax, ut fides in genere entis anteponatur charitati. Neque etiam sumi potest ex

nobilitate potentiæ quatenus est principium activum sui actus: nam ut omittam potentias nostras in his actibus supernaturalibus concurrere ut instrumenta, ex quibus per se non potest sumi efficax argumentum: tamen etiam respectu eorum actuum, quorum sunt propriæ causæ, procedit ratio: quia in causis æquivocis, et universalibus non est necesse, ut omnes effectus causæ nobilioris superent omnes effectus causæ minus perfectæ, quia universalis causa multa complectitur, et non semper operatur secundum ultimum potentiæ suæ: intellectus autem et voluntas sunt causæ æquivocæ suorum actuum, et universalis principia: et ideo non oportet ut quæcumque intellectus operatur, aliquid perfectius faciat, quam sit omne illud quod potest efficere voluntas: hoc igitur argumentum nullum etiam est.

12. *Excluditur a beatitudine supernaturali via omnis actus intellectus præter fidem.* — *Excluditur etiam delectatio ab essentiali beatitudine.* — Tandem nec ex objectis formalibus potest id colligi, scilicet, quia ratio *veri* est altior, quam ratio *boni*, nam istæ duæ rationes ita simpliciter et generatim sumptæ, comparantur ad intellectum, et voluntatem tanquam rationes adæquatæ specificantes ipsas potentias, et ideo ex nobilitate illarum rationum præcise consideratarum, recte potest colligi excessus unius potentiæ ad aliam: tamen ad habitus, seu actus, aut habitus intellectus, et voluntatis non comparantur, ut rationes adæquatæ, et specificantes, sed ut rationes generiæ, sub quibus comprehenduntur, verbi gratia, ratio veritatis evidentis, aut ratio veritatis obscuræ, et ratio boni increati, vel creati, etc. Ex quibus sumi possunt variæ species actuum, vel habituum, quæ inter se differant in perfectione, atque hoc modo fieri potest, ut aliqua ratio boni sit perfectior, quam aliqua ratio veri. Unde ex hoc eodem principio recte colligit D. Thomas suam sententiam, quia licet ratio veri et boni divini, prout in seipso est, ita se habeant, ut ratio veri excedat aliquo modo: tamen ratio veri non ut in se, sed quatenus ab illo ad nos dimanat, aliquid verum per testificationem et revelationem obscuram, illa, inquam, ratio veri inferior est, quam ratio boni simpliciter: et ideo charitas, quæ respicit Deum sub illa ratione boni, est simpliciter perfectior, quam fides, quæ sub ratione talis veri in illum tendit.

Tertium dubium.

13. Tertio dubitari potest, an præter hos

duos actus cognitionis et amoris, sit alius de intrinseca ratione, et essentia hujus beatitudinis: et de intellectu quidem nulla est difficultas, quia sicut in eo nulla est alia virtus theologica præter fidem, ita nullus est alius actus quo attingamus Deum in se, et ideo nullus alius potest esse de essentia beatitudinis, etiam imperfectæ. Rursus in voluntate certum est reperiri in via actum delectationis, seu fruitionis, quæ oritur ex charitate, et divina contemplatione: nam primus fructus charitatis est gaudium, 2, 2, quæst. 23, propter quod dixit Gregorius, hom. 14, in Ezechiel: *Contemplativa vita amabilis valde dulcedo est*, quod recte explicat et confirmat D. Thomas, 2, 2, q. 180, art. 7, tamen hic actus non est censendus de essentia hujus beatitudinis, sed tanquam proprietas consequens ipsam propter rationes adductas in præcedente sectione, quæ eadem proportionem applicari possunt. Difficultas vero solum superesse potest de actu spei, quia theologicus est, et attingit Deum in se, et inter tria omnino necessaria ad essentialem perfectionem et justitiam hujus vitæ numeratur a Paulo 1, Corinth. 13, et a Tridentino, sess. 6, cap. 7, can. 3, ut ibi notat Vega, lib. 7, c. 3, qui ex Patribus confirmat hunc actum esse de essentia justitiæ: erit ergo de essentia beatitudinis hujus vitæ; nam hæc maxime videtur consistere in actuali justitia, ergo Deum. Accedit quod Augustinus, Epistola 52, et 41, de Civitate, cap. 12, et lib. 19, cap. 4, beatitudinem hujus vitæ constituit in spe, et D. Thomas, 1, 2, quæst. 5, art. 3, ad primum sub disjunctione dicit nos vocari beatos in hac vita, vel propter spem, vel propter fruitionis participationem. In contrarium autem esse videtur, quia hic actus consistit in motu et tendentia, et directe repugnat consecutioni. Item beatitudo imperfecta debet habere proportionem cum perfecta, sed beatitudo perfecta est tantum in duobus actibus: ergo.

14. *Auctoris decisio satisfaciens utrique parti.* — Mihi videtur hominem in hac vita dupliciter posse considerari, primo, ut existentem in quodam statu, in quo potest aliquo modo consequi, et tenere suum finem, quem statum posset habere homo etiam si illi non esset: promissa beatitudo alia perfecta, et hoc modo hominis beatitudo nullum actum essentialem requirit, præter cognitionem et amorem: et hoc probant rationes posteriori loco factæ. Secundo potest homo considerari, ut viator tendens ad perfectam beatitudinem sibi promissam consequendam; et hoc modo spes dici

potest essentialis huic homini viatori, ut possit aliquo modo esse beatus, quia per spem aliquo modo consequitur, si non in re saltem in spe, et quia sine spe nullum progressum facere posset ad illum terminum. Denique perfectio viatoris, ut sic, in motu consistit, et ita loquitur Augustinus.

Quartum dubium.

15. *Quomodo 8 beatitudines tales dicantur a Christo.* — Ultimo dubitari potest de aliis virtutibus moralibus maxime propter verba Christi, Matth., quia videtur in eis ponere beatitudinem: dicendum vero est hæc omnia non esse de essentia cum non attingant Deum in se, auferre tamen impedimenta charitatis, et disponere hominem ad perfectionem ejus, et hac ratione illis tribui aliquo modo beatitudinem, ut omnes exponunt. De qua re legi potest divus Thomas, 2, 2, quæst. 180.

DISPUTATIO VIII.

DE PERFECTIONIBUS INTELLECTUS BEATI EXTRA VISIONEM BEATAM.

Tres diximus esse actus præcipuos beatitudinis, visionem, amorem et gaudium: ad complementum ergo hujus materiæ necessarium est singula nosse. Ac primum de actu visionis, cum primus sit omnium, quatuor occurrebant disputanda. Unum de objecto illius: alterum de ipso actu. Tertium de principiis, sive causis a quibus manat. Quartum de effectibus. Sed quoniam de tribus prioribus in secundo libro de attributis Dei negativis abunde est dictum, pro explicanda incomprehensibilitate divina (quod etiam 1 part., quæst. 12, divus Thomas enucleate præstitit) supervacaneum existimamus in præsentem repetere, quia quod Dei visio beatitudo hominis sit, non propterea diversam tractationem postulat. Quare id quod quarto loco proposuimus discutiendum restat, cum ad præsentem materiam de beatitudine proprie ac præcise attineat.

Perfectiones ergo, de quibus nunc agimus, effectus sunt beatæ visionis, quo nomine comprehendimus perfectiones omnes, quæ Beatitudinis dantur, et debentur ratione illius status, cujus prima radix, et quasi essentialis forma est visio beata, ut dixi, neque enim habet illa visio alios effectus proprios, et physicos, est enim actus immanens, et perfecto modo procedens ab habitu perfecto, et ideo nihil ultra se producit: inter hos vero effectus, propinquiores

sunt, qui ad intellectum pertinent, de quibus primo videndum est, quam perfectionem potissimum includant præter visionem beatam: deinde quomodo excludant omnem imperfectionem ad intellectum pertinentem.

SECTIO I.

Utrum præter beatam visionem detur Beatitudinis alia cognitio, vel supernaturalis scientia.

In hoc dubio occurrunt multa tractanda, quæ per occasionem disputant doctores variis locis, et ideo illa attingam breviter, et remittam.

1. *In beatitudinis non manet fidei actus.* — De hoc latius in tractatu de fide, disput. 7, sect. ult. — Primum est, an in Beatitudinis simul cum visione sit cognitio fidei supernaturalis. Quod D. Thomas disputat ex professo 1, 2, quæst. 67, a. 3, et 2, 2, quæstione 1, articulis 4 et 5, et in 3, dist. 31, ubi Capreolus latissime, et in particulari de Christo Domino divus Thomas, 3 part., quæst. 7, art. 3, ubi nonnulla notavi, quæ huic loco possunt sufficere: resolutio enim est fidei, quatenus virtus intellectualis est, non manere in Beatitudinis.

2. *Manent dona Spiritus sancti.* — Secundum est, an maneat in Beatitudinis dona Spiritus sancti, quæ ad intellectum pertinent, scilicet scientia, sapientia et consilium: quod disputat divus Thomas 1, 2, quæst. 68, artic. 6, et definit, manere quia non includunt essentialiter obscuritatem: quod etiam attingit idem divus Thomas, 3 part., quæst. 7, artic. 5 et 6. Ubi de hac integram edidi disputationem, quæ omnibus Beatitudinis potest esse communis.

3. *Prophetia donum quo sensu maneat, aut non maneat in Beatitudinis.* — De quo puncto latius in libr. 2, de Attributis, cap. 28. — Tertium est, utrum sit in Beatitudinis cognitio Prophetica, quod tractat D. Thomas, 2, 2, quæst. 174, art. 5, et negat: addit vero in solutione ad secundum, conferri Beatitudinis revelationes supernaturales, eas vero respectu illorum non habere prophetiæ rationem ratione status beatifici. Et est breviter advertendum Prophetiam, ut sic, non dicere specialem rationem cognitionis claræ, vel obscuræ, sed solum quod sit supernaturalis cognitio eorum, quæ sunt procul, per divinam revelationem comparata: esse autem procul dicuntur ea, quæ sunt abdita, et extra beatitudinem cognitionis, quæ debetur homini in eo statu, in quo existit, unde D. Thomas, dicto art. 5, ad primum, dicit eandem visionem

beatificam, quæ in Beatitudinis non est Prophetica cognitio, in Moyse et Paulo habuisse rationem Prophetiæ: et solutione ad tertium indicat aliquam supernaturalem cognitionem habuisse rationem Prophetiæ in Christo viatore, quæ jam non habet illam rationem, quamvis in se non sit substantialiter diversa, in quantum illa denominatio Prophetiæ dicit specialem habitudinem ad subjectum et statum ejus: sic igitur quantum ad hanc rigorosam denominationem negatur esse Prophetia in Beatitudinis, qui juxta suum statum nihil agnoscunt, quod procul ab eis esse censeatur, nam sive in verbo formaliter, sive extra verbum, connaturale, et debitum illis est, ut sciant quidquid eos scire oportet, ut Gregorius dixit: *Quid non vident, qui videntem omnia vident?* At vero prætermissa hac rigorosa denominatione, et considerando substantiam ipsam revelationis fieri potest, ut aliqua cognitio, seu revelatio sit in Beatitudinis ejusdem rationis cum illa, quæ solet dari Prophetis, hæc enim interdum est obscura, et hæc non habet locum in Beatitudinis, interdum vero evidens et supernaturalis, et hæc non repugnat illorum statui, ut magis ex dicendis patebit. Alia poterunt videri tom. 1, in 3 part., disput. 21, sect. 1, nam illa possunt accommodari omnibus Beatitudinis.

4. *Theologiam nostram manere in patria quidam putant.* — Quarto inquiritur, an scientia Theologiæ, quam hic acquirimus, maneat in Beatitudinis. Quam quæstionem non invenio in D. Thoma in terminis disputatam: eam vero tractant expositores ejusdem in 1 part., q. 1, artic. 2, et ideo breviter attingam. Et quidem juxta opinionem eorum, qui existimant fidem manere in patria, non habet locum hæc quæstio, quia consequenter idem est affirmandum de Theologia: nos vero hoc disputamus supponendo fidem non manere, quia etiam hæc suppositione facta, multi Thomistæ existimant, manere Theologiam in patria: et differentiam assignant, quia de ratione fidei est obscuritas, non vero de ratione Theologiæ, sed accidit illi ratione subjecti, seu status, quatenus in fide fundatur: et afferunt exemplum de scientia subalternata acquisita ante subalternantem ex principiis creditis, quæ durat etiam post acquisitam subalternantem. Sic Cajetanus, a. 2, et Cano, lib. 12, de Locis, cap. 2, qui asserunt illud Hieronymi in Epist. ad Paulinum, de omnibus Scripturæ sacræ libris, dicentis, *discamus in terris quorum scientia nobis perseveret in cælis.*

5. Tamen hæc doctrina et differentia assigna-

ta est falsa, et mere voluntaria, parumque probabilis mihi semper visa est: unde tam certum existimo non manere theologiam hic acquisitam in Beatitudinis, sicut neque fidem, quod vidit postea Cajetanus in id Pauli ad Corinth. 13, *sive scientia destrueretur*: idem etiam Capreolus licet varius sit, quæst. 1, prolog. art. 1, ad argumenta Aureoli et Durandi, et Scoti, contra 1 et 2 concl., idem etiam Medina, quæst. 67, art. 2. Ratio est, quia hæc theologia, quam hic acquirimus, tota nititur auctoritate divina obscure revelante, tanquam in objecto formali, sicut nititur fides, solum differt ab illa, quia minus perfecte attingit illam rationem, scilicet per discursum: nam fides assentitur iis, quæ formaliter, et in se revelata sunt: theologia vero iis, quæ in revelatis implicite continentur, et per evidentem consequentiam deducuntur: tam ergo est de essentia hujus cognitionis obscuritas, sicut est de ratione fidei: ergo illa differentia est gratis ficta, aliud enim est loqui de Theologia in communi prout dicit scientiam supernaturalem rerum divinarum, aliud vero de hac theologia in specie, quæ ex fide generatur: priori enim modo accidit theologiæ esse obscuram eo modo, quo accidit generi differentia contrahens: at vero huic theologiæ in specie hoc non accidit, cum conveniat illi ratione sui objecti formalis, et causarum per se, a quibus generatur: seclusis enim nominibus eadem distinctio habet locum in cognitione supernaturali principiorum fidei, nam illi ut sic, id est, ex vi generis sui accidit, quod sit obscura, tamen illi in tali specie non accidit, imo in universum repugnat eundem assensum, vel habitum, qui aliquando fuit obscurus, in solaque auctoritate fundatus, postea fiat evidens, et clarus: tum quia necesse est mutari formalem rationem assentiendi; nam qui cognoscit obscure, necesse est cognoscat ex auctoritate, vel ex ratione incerta et probabili: qui autem clare, et evidenter cognoscit, necesse est ut in evidentia luminis, et in aliquibus principiis ex re ipsa notis nitatur: tum etiam, quia inductione facta in omni aliâ cognitione obscura nunquam reperietur ut eadem manens fiat clara, ut patet in opinione, et in fide humana et divina: et idem est in illo exemplo de cognitione conclusionum scientiæ subalternatæ, quæ non fundatur in principiis scitis, sed creditis ex magistri auctoritate, illa enim non transcendit rationem fidei humanæ, et ideo non potest ipsamet fieri scientia: ac tandem, quia cognitio non fit clara per illuminationem aliquam accidentalem, seu addi-